

**Vyhodnotenie projektu KapaCITY – podpora integrácie cudzincov,
Novobystričanov, v meste Banská Bystrica**

1. Úvodné informácie o projekte KapaCITY
2. Projekt KapaCITY v Banskej Bystrici
3. Samospráva a cudzinci v Banskej Bystrici
4. Opatrenia na podporu integrácie cudzincov v meste Banská Bystrica

Vyhodnotenie projektu KapaCITY – podpora integrácie cudzincov, Novobystričanov, v meste Banská Bystrica

1) Úvodné informácie o projekte KapaCITY

Mesto Banská Bystrica sa v termíne 1.1.2018 – 31.3.2021 zúčastnilo projektu KapaCITY – podpora integrácie cudzincov na lokálnej úrovni. Projekt spájaj 4 slovenské organizácie občianskej spoločnosti: Ligu za ľudské práva, o.z., Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Marginál, o.z., Nadáciu Milan Šimečku, ktoré sa venujú téme integrácie cudzincov v rôznych oblastiach, Úniu miest Slovenska a 4 zapojené samosprávy: Košický samosprávny kraj, mesto Bratislava, mesto Banská Bystrica a mesto Trnava, ktoré majú ambíciu zintenzívniť svoju činnosť vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín žijúcich na ich území. Cieľom projektu bol široký rozvoj odborných kapacít samospráv, prenos dobrej praxe na lokálnej, regionálnej, ale aj na národnej úrovni a so zahraničím, rozvoj komunikačných zručností samospráv tak, aby sa na lokálnej úrovni podporilo začleňovanie cudzincov a podpora samospráv v tom, aby sa služby poskytované cudzincom stali stabilnou súčasťou ich aktivít. Zároveň mal inšpirovať aj iné samosprávy k podobným aktivitám a činnostiam a väčšiemu zapojeniu sa do témy integrácie.

2) Projekt KapaCITY v Banskej Bystrici

Projekt samotný mal za úlohu zmapovať cudzinecké komunity v mestách, resp. v samosprávnych krajoch, analyzovať ich potreby ako i potreby samosprávy, aby ľudí prichádzajúcich zo zahraničia samospráva vedela osloviť a poskytnúť im všetky služby, ktoré sú dostupné majoritnej spoločnosti. V kontexte Banskej Bystrice sa ako jeden z hlavných priestorov na zlepšenie vyprofilovala potreba zlepšenia vzájomnej komunikácie.

Cudzinecké komunity sme v Banskej Bystrici nazvali novými Bystričanmi alebo aj Novobystričanmi.

Stretnutia fokusových skupín a neformálne spätné väzby uvádzajú, že cudzinci sa k informáciám dostávajú najmä cez svoje kontakty, skupiny na sociálnych sieťach a pod. Takto sprostredkované informácie však prinášajú riziko v podobe šírenia nekorektných informácií a profitovanie jednotlivcov, či skupín z poskytovania neštandardných služieb, či žiadania neexistujúcich poplatkov. Samospráve by preto malo záležať na čo najvyššom dosahu správ a informácií, ktoré sama vydáva ako aj poskytnúť priestor na to, aby ju cudzinec mohol aktívne osloviť v prípade potreby dohľadania informácie.

➤ Výsledky projektu KapaCITY smerom k cudzincom v Banskej Bystrici

Zmapovanie podmienok poskytovania informácií cudzincom v meste Banská Bystrica ukázalo absenciu jazykových mutácií informácií ako i potrebu osvojenia si špeciálnych postupov, metodík i zákonov, s ktorými sa zamestnanci samosprávy môžu vo vzťahu s cudzincami stretnúť. Samospráva sa rozhodla aktívne pristúpiť k týmto výzvam a výsledkom patrí:

- Mesto Banská Bystrica v rámci svojej internetovej stránky www.visitbanskabystrica.sk vytvorilo podstránku s informáciami pre cudzincov, ktorých nazýva Noví Banskobystričania. Okrem základných geografických či demografických faktov sa cudzinci prostredníctvom tejto podstránky môžu dozvedieť o kompetenciách mesta Banská Bystrica v rôznych oblastiach života, ale aj informácie o možnostiach štúdia slovenského jazyka pre cudzincov, verejnej doprave, zdravotnej starostlivosti a pod. Informácie sú dostupné v slovenskom a anglickom jazyku.
- V spolupráci s partnermi projektu Mesto vytvorilo informačné letáky o základnej orientácii v meste (dôležité inštitúcie, zdravotná starostlivosť, školstvo, životné situácie). Na letákoch je umiestnený QR kód s odkazom na webstránku s informáciami pre cudzincov. Pre zvýšenie informovanosti o kampani sme pripravili aj plagáty odkazujúce na webstránku prostredníctvom QR kódu. Materiály tiež boli umiestnené v priestoroch inštitúcií, s ktorými cudzinci prichádzajú do kontaktu (Mestský úrad, Oddelenie Cudzineckej polície PZ BB, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, pracovné agentúry, univerzity)
- Informačná kampaň bola vedená i pre Banskobystričanov, ktorých sme povzbudili ku aktívnemu osloveniu prípadných cudzincov v okolí s odkazom na možnosti, kde sa dostanú ku aktuálnym informáciám (kampaň opakovane vedená v Radničných novinách).
- Cudzinci žijúci v meste sa v prípade potreby informácií či asistencie pri úkonoch spätých s ich pôsobením v Banskej Bystrici môžu obrátiť na Oddelenie medzinárodných vzťahov a zahraničného obchodu, na ktorom bola určená pracovníčka, ktorú je možné kontaktovať. Následne im bude poskytnutá spolupráca pri riešení ich situácie.

Počas trvania projektu KapaCITY sme čelili jednej z najväčších výziev v oblasti verejného zdravia v novodobej histórii. Smerom k cudzincom sme nastavili nové formy komunikácie a spolupráce, ktorých primárnym cieľom bola ochrana zdravia, informovanie o rýchlo sa meniacich pravidlách a opatreniach a pod.

- Počas prvej vlny pandémie ochorenia COVID 19 na jar 2020 sme si uvedomili, že takmer všetky informácie v podobe tlačových správ, oznamov na sociálnych sieťach, či iné mediálne výstupy mesto poskytuje výlučne v slovenskom jazyku. Keďže k opatreniam zameraných na potlačenie šírenia vírusu bolo potrebné pristupovať s cieľom oslovenia čo najväčšieho počtu obyvateľov, bolo nutné preložiť ich aj do jazykov cudzokrajných menšín žijúcich u nás. Všetky tlačové správy a letáky tak začali byť vydávané v anglickom a/alebo ruskom jazyku.
 - Sieťovanie partnerov, s ktorými v kontexte zahraničných obyvateľov spolupracujeme. Práve oslovenie a pospájanie všetkých tých, ktorí s cudzincami pracujú umožnilo flexibilne a rýchlo reagovať na požiadavky a problémy, ktoré sa objavovali – napr. distribúcia rúšok pre zahraničných študentov, ktorí ostali na internátoch v čase, keď ich bol nedostatok, vytvorenie odberného miesta pri plošnom testovaní v priestoroch UMB pre zahraničných študentov a lektorov, komunikácia so slovenskými úradmi pri špecifických prípadoch vstupu cudzincov na Slovensko, pomoc pri zabezpečovaní karanténneho ubytovania.
- Výsledky projektu KapaCITY smerom k pracovníkom samosprávy
- Interkultúrne a sociálno-právne tréningy a vzdelávanie pre pracovníkov samosprávy (webinár - Integračné politiky, Seminár o komunikácii témy cudzincov).
 - Zahraničná pracovná cesta za účelom prenosu dobrej praxe (Česká republika).
 - Tvorba online vzdelávacej pomôcky pre samosprávy (terminológia, štatistiky, nástroje migračnej a integračnej politiky, pobyty cudzincov, príručka pre tvorbu integračných stratégií na lokálnej úrovni) – www.kapacity.sk .

3) Samospráva a cudzinci v Banskej Bystrici

Je možné konštatovať, že mestá a krajiny už nikdy nebudú homogénne, čo sa zloženia ich obyvateľstva týka. Vývojom spoločnosti dochádza aj ku migrácii obyvateľstva a tento trend sa nevyhýba ani Slovenskej republike a slovenským mestám. Popri odlive domáceho obyvateľstva zmeny v spoločnosti formujú aj príchody tých, ktorí u nás nachádzajú nový domov. Pre mestá je dôležité poznať odkiaľ a z akých príčin k nim prichádzajú ľudia zo zahraničia. Rovnako dôležité je poznať problémy, ktorým po svojom príchode noví obyvatelia môžu čeliť a je na vyspelosti samosprávy ako im vie predchádzať. Rovnako je na vyspelosti samosprávy ako uspeje v konkurencii miest vo svojej snahe prilákať kvalifikovanú pracovnú silu, študentov, zahraničných profesorov, či lektorov, investorov a iných, ktorí z krátkodobého i dlhodobého pohľadu majú potenciál prispieť ku napredovaniu a rozvoju mesta.

Banská Bystrica sa z pohľadu zloženia občanov tretích krajín stala domovom prednostne pre študentov a pracujúcich¹. Z tohto faktu nám pramení prvá výzva – **udržať si mladých ľudí pôsobiacich u nás a motivovať absolventov bystrických univerzít ku ďalšiemu pôsobeniu u nás, tentokrát už ako pracujúcich ľudí.**

Druhou výzvou, na ktorú by mesto malo pamätať je **podpora integrácie rodín, ktoré prichádzajú za už etablovanými členmi rodiny, či komunity.** Zlučovanie rodín ako účel pobytu sa pravdepodobne o pár rokov prejaví vo **zvýšenej návštevnosti škôlok, škôl a iných vzdelávacích zariadení deťmi cudzincov**, čo pre samosprávu prinesie potrebu nastavenia takých mechanizmov, ktoré uľahčia deťom a rodičom integráciu, či komunikáciu s učiteľmi. Na druhej strane pomôže učiteľom v procesoch vzdelávania detí prichádzajúcich z rôznorejazyčných rodín, či iného kultúrneho prostredia.

Aktuálny počet detí cudzincov zapísaných na ŽS a MŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta

Typ inštitúcie	ZŠ	MŠ
Počet študujúcich detí cudzincov	šk. rok 2020/2021 – 61 šk. rok 2021/2022 - 68	šk. rok 2020/2021 – 14 šk. rok 2021/2022 - 23
Najpočetnejšie zastúpená cudzokrajná národnosť	ukrajinská, ruská	ukrajinská, ruská

¹ Na prechodnom pobyte evidujeme 1097 občanov tretích krajín. Účel ich pobytu je predovšetkým štúdium (186), zamestnanie (269), podnikanie (409), zlúčenie rodiny (276), osoby s priznaným postavením Slováka žijúceho v zahraničí (18). Zvyšok tvoria predovšetkým lektori, dobrovoľníci a športovci.

Na trvalom pobyte evidujeme 405 občanov tretích krajín.
(zdroj, Oddelenie Cudzineckej polície, november 2021)

Výsledky dotazníkového prieskumu o integrácii detí cudzincov v MŠ a ZŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta

S cieľom spoznať podmienky integrácie detí cudzincov v materských a základných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Banská Bystrica bol vypracovaný dotazník pre riaditeľov a učiteľov týchto inštitúcií. Rovnako bol vypracovaný dotazník aj pre rodičov detí cudzincov.

Dotazníky boli vypracované Centrom pre výskum etnicity a kultúry a zber informácií prebiehal v období december 2020 – február 2021 prostredníctvom online prieskumu. V čase koncipovania tejto správy sa nám nepodarilo získať relevantný počet odpovedí zo strany rodičov a preto nie je možné výsledky kvalitne spracovať.

Čo sa však návratnosti zo strany škôl a škôlok týka, túto je možné považovať za relevantnú. V prípade ZŠ sme obdržali 11 odpovedí z 11 zaslaných dotazníkov a v prípade MŠ 8 odpovedí z 25 zaslaných (dve MŠ boli oslovené spolu so ZŠ pod ktorú spadajú). V prípade materských škôl sme obdržali aj odpovede o absencii skúseností s deťmi cudzincov v tom čase.

V kontexte nastavenia budúcich opatrení pre mesto Banská Bystrica sú dôležité nasledovné informácie:

- Väčšina opýtaných ZŠ uviedla, že sa o nástupe dieťaťa s inou štátnou príslušnosťou dozvedá menej ako mesiac pred nástupom a tento čas nepovažuje za dostatočný.
- Takmer žiadna škola neposkytuje informácie v inom ako domácom jazyku, rovnako, informácie o zápisoch, vzdelávaní a pod. ani webstránka samosprávy v inom jazyku neudáva.
- Rodičia sa o jednotlivých školách/škôlkach dozvedajú iba vlastnou iniciatívou, resp. na základe informácií od priateľov, komunity a pod. V tomto bode vidíme paralelu aj v odpovediach získaných od rodičov, a síce, že sa pre výber školy rozhodujú nielen na základe lokality ale prednostne na základe odporúčaní o.i. aj cudzincov, ktorí danú školu/škôlku už navštevujú.
- Väčšina odpovedí uvádza znalosť jazyka rodičmi ako i frekvenciu a úroveň komunikácie s nimi za dostatočnú.
- Možné problémy pri úvodnej orientácii sa žiakov v prostredí (procesy, systém výučby, prostredie školy, vzťahy so spolužiakmi).
- Medzi nástroje pre zlepšenie situácie vzdelávania detí cudzincov na škole by opýtaní zaradili – lepšia informovanosť o legislatíve týkajúcej sa vzdelávania detí cudzincov, metodické pomôcky a materiály na vzdelávanie detí cudzincov, školenia/vzdelávanie pedagógov o tejto téme.

- MŠ cítia špecifické potreby detí cudzincov v prvých týždňoch navštevovania škôlok, medzi ich nástroje na prekonanie úzkosti patria – pesničky a rozprávky v jazyku detí, postupné spoznávanie kultúry a systému krajiny, kurzy slovenského jazyka a kultúry pred nástupom do škôlky.

4) Opatrenia na podporu integrácie cudzincov v meste Banská Bystrica

Projekt KapaCITY mal za úlohu poukázať na cudzinecké komunity, ich potreby pre zvládnutú integráciu v slovenských samosprávach a poukázať na výzvy, s ktorými sa stretávajú a na ktoré má samospráva reálny dosah a kompetencie. Na strane druhej samosprávy upozornil na potrebu zohľadnenia cudzincov, ako komunity so špecifickými potrebami. Je dôležité uvedomiť si, že cudzinec nie je termín zahrňujúci všetkých ľudí zo zahraničia, pre ktorých sa Banská Bystrica stala novým domovom. Rôzne národnosti, kultúry, rodinné, či ekonomické statusy si vyžadujú také opatrenia, aké sú k dispozícii majoritnej spoločnosti v špecifických situáciách.

Mesto Banská Bystrica sa rozhodlo integrácii cudzincov aj naďalej venovať a na tento cieľ si stanovuje nasledovné opatrenia:

1. V oblasti mapovania komunít cudzincov:

1.1. Pokračovanie v mapovaní komunít cudzincov na území mesta Banská Bystrica

Realizácia opatrenia: Priebežne.

1.2. Nadviazanie na spoluprácu s Úradom cudzineckej polície PZ BB pri poskytovaní informácií cudzincom a prípadnej pomoci pri komunikovaní cudzincov s Úradom CP PZ BB.

Realizácia opatrenia: Rokovať vo veci dohodnutia štruktúry poskytovaných údajov Úradom cudzineckej polície PZ BB pre mesto Banská Bystrica a pre cudzincov – do 31.12.2021

2. V oblasti komunikácie samosprávy

2.1. Stanovenie rozsahu a štruktúry informácií zverejňovaných na webových stránkach Mesta v cudzích jazykoch a vyhotovenie prekladov v anglickom, prípadne v ruskom jazyku

Realizácia opatrenia: Priebežne počas roka 2022 – preklady do 31.12.2022.

2.2. Zvyšovanie informovanosti prostredníctvom web stránky mesta – samostatná podsekcia – Samospráva pre Nových Bystričanov

Realizácia opatrenia: V termíne do 31.12.2021

2.3. Organizovanie kurzov cudzieho jazyka pre zamestnancov MsÚ

Realizácia opatrenia: Priebežne počas roka 2022

2.4. Vytvorenie a pravidelná aktualizácia zoznamu neformálnych tlmočníkov

Realizácia opatrenia: Príprava a pravidelne dopĺňanie zoznamu neformálnych tlmočníkov z radov cudzincov. Priebežne – prvý zoznam do 31.12.2021

3. V oblasti integrácie cudzincov a detí cudzincov na školách

3.1. Pomoc s prekladom informácií pre rodičov žiakov z radov cudzincov ZŠ, MŠ

Realizácia opatrenia: Priebežne

3.2. Zabezpečovanie informácií a sieťovanie partnerov v oblasti integrácie cudzincov

Realizácia opatrenia: Priebežne

3.3. V spolupráci s MNO a UMB organizovanie kurzov slovenského jazyka a kultúry

Realizácia opatrenia: Priebežne počas roka 2022

4. V oblasti participácie cudzincov na živote v meste

4.1. Organizácia a podpora podujatí zameraných na kultúru cudzincov žijúcich v meste (napríklad Welcome day pre zahraničných študentov, žiakov a ich rodiny - SŠ, VŠ, rodičia ZŠ a MŠ)

Realizácia opatrenia: Priebežne

4.2. Začleňovanie komunit cudzincov do podujatí organizovaných mestom Banská Bystrica

Realizácia opatrenia: Priebežne

Zavedenie opatrení koordinuje a za ich realizáciu zodpovedá Oddelenie medzinárodných vzťahov a zahraničného obchodu Mestského úradu v Banskej Bystrici.

V Banskej Bystrici dňa 18.11.2021

Mgr. Zuzana Gajdošíková
Milan Lichý